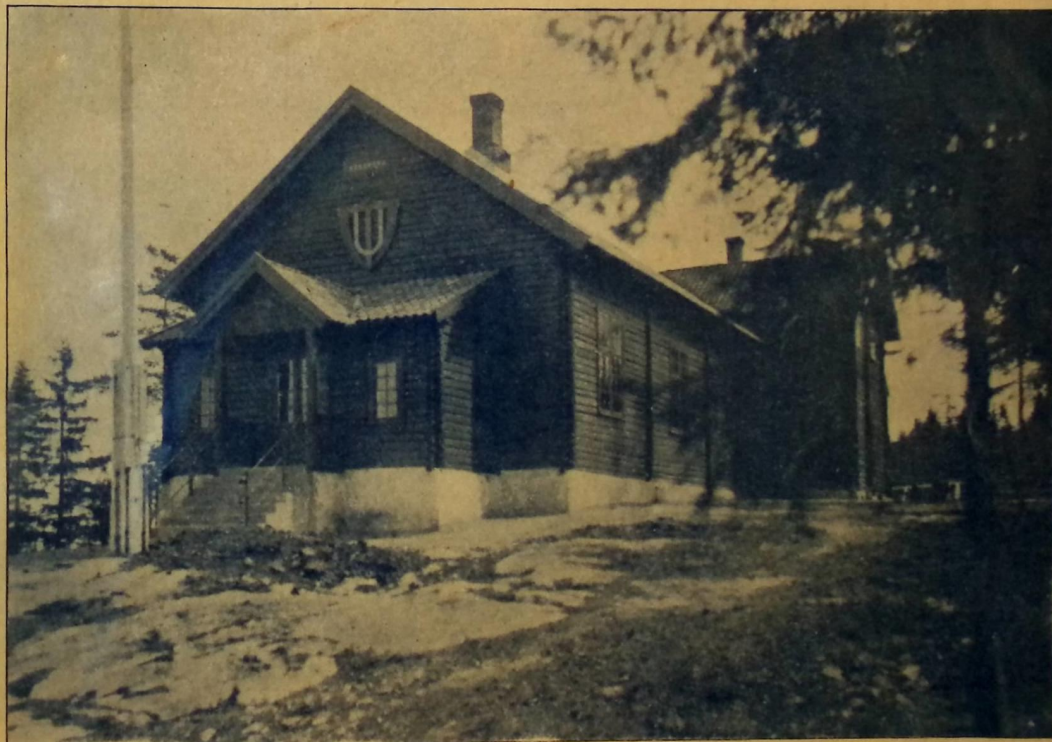

Tilhører
Ringerikes Museum

Jul på Ringerike

1922

Ful på Ringerike

Redaksjon:
Gunnar Tveiten, E. Viker,
P. Houde

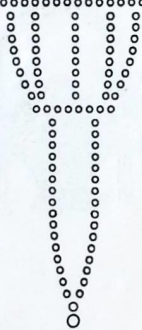

DRAMMEN
J. STEENBERG & CO.S BOKTRYKKERI A/S
1922

Innhold:

- Jul på Ringerike, av E. U.
Julekvell, av Gunnar Tveiten
Jørgen Moes søster, av E. U.
Skandinaviske studenter i fest på Ringerike
for 70 år siden, av E. U.
Skjærsommernatsdrøm, av Gunnar Tveiten
Omkring E. M. Tærden, av E. U. og G. T.
Ringerikslaget i Kristiania, av E.
Norsætertjernet, dikt av Harald Solberg
August Steinhamar, av Gunnar Tveiten
Ringerikes ungdom
Historien om en bjørn og en kvernkall,
av Gunnar Tveiten
Til de unge, dikt av Ewald Sundberg
Et par historier fra Ådal, av E. U.

* * Jul på Ringerike * *

Jeg vil fortelle litt fra julen nogen årtier før 1900, slik som bare de eldste hugser den, da den enda hadde noget av den gamle duft og farge.

Ingen høgtid var som julen, ingen så hellig, men likevel ingen så morosam. En måtte derfor ta høvelig imot den. Alle prøvde å få sig nye klær og sko til jul. Det var stridt for håndverksfolk å komme gjennom julemåned. Skomakeren og skredderen og syjenta skulde rekke over små og store gårder i en vid krets. De måtte arbeide meget av nættene med, for dagene strakk ikke til. Men både vadmelet og verkenet, som blev opsydd, var vevd på gården, det var blitt til av gårdens egen ull og lin.

Der skulde slaktes, males, bakes og brygges til jul. Å lage malt til ølbryggingen var en kunst, som ikke alle forstod, og de som dugde best, måtte hjelpe de andre. Badstua på gården blev flittig brukt, for der skulde kornet tørkes, ellers greide ikke kverna det, maltet skulde også tørkes, og kjøtt og fleisk skulde røikes.

Skjønt der var ophugget en hel del ved før, blev alltid juleaftens morgen brukt til vedhugst. Dette kaltes „å hogge jul-otta“ og var en festlig ceremoni fullt så meget som et nødvendig arbeide. Man begynte med det klokken 4 eller 5, somme før. På tunet foran vedskuret tendtes et bål — før paraffinlampens dager — og i lyset fra dette blev veden hugget. Man brukte ikke sag, men bare øks til slikt arbeide dengang, og det blev derfor en smelding, som minnet om skytning, alt grannelaget over. På større gårder stod 2—3 karer og hogg jul-otta. Da det led på, tok jentene til å bære veden inn, under latter og moro. Inne blev der stablet op ved overalt, hvor det med nogen rimelighet kunde gå an. Karene fikk naturligvis mat og skjenk under arbeidet, som var ferdig til solen spratt.

Senere blev kornbandet satt op ved låven. Mot høgstdags hørtes en vakker klarg utover

bygden: kirkeklokkene „ringte inn helga“. Skarpe børsesmell kom innimellem; for der var mange, som også vilde „skytte inn jula“. Mannen sjøl på garden satte kors over dørene med et krittstykke. Nu var man ferdig med alt arbeide ute.

Julekvelden spiste tjenerne og husbondsfolk ved samme bord. Stuen var oplyst med hjemmelagede talglys. Tjenerne fikk julegaver: jentene kjoletøi eller tørklær, guttene luve, skjert eller vadmel til et klæsplagg. Bordet stod opdekket natten over, mange steder endog hele julen igjennem. Falt noget ned av bordet om julekvelden, måtte det ikke tas op igjen før neste dag.

Til dugurd eller middag juledagen spiste man „mølje“. Juledagen eller efter omstendighetene „an'dag“ var man i kirken, men forøvrig måtte alle holde sig hjemme julekvelden og juledagen. „Treadag“ var omtrent likeså meget helg som de to første juledager; den blev ikke riktig arbeidsdag før 1890 årene. — Nu var man nådd til „romhjula“ med alskens moro. Deriblandt var det „å gå julebukk“ helt almindelig. Fra gårdene kunde ungdommen stundom endog kjøre i julebukkferd. Når slike julebukker kom til et fremmed sted, lurte en eller annen sig ut for å se om han kunde kjenne hestene; for å være sikre hadde derfor julebukkene med sig en skyssgutt, som kjørte hestene frem og tilbake, mens julebukkene var inne på besøk. — Julebukke fikk skjenk. En eller annen slags traktering skulde idethele alle fremmedfolk ha, som i julen kom innenfor døren. For „ingen må bære ut jula“, blev det sagt.

Julen varte til „trettenhelga“. „Trettenkvelden“ var den gamle julekvelden, det hugste de gamle alltid å fortelle, og man festligholdt den omtrent som den første julekveld, med felles bord for alle på gården.

Så begynte arbeidet igjen. Kvinnfolkene fant frem sine karder og spinnerokker, karfolkene tok „sliren“ av knaggen og begynte å treske eller tok

Gul på Ringerike

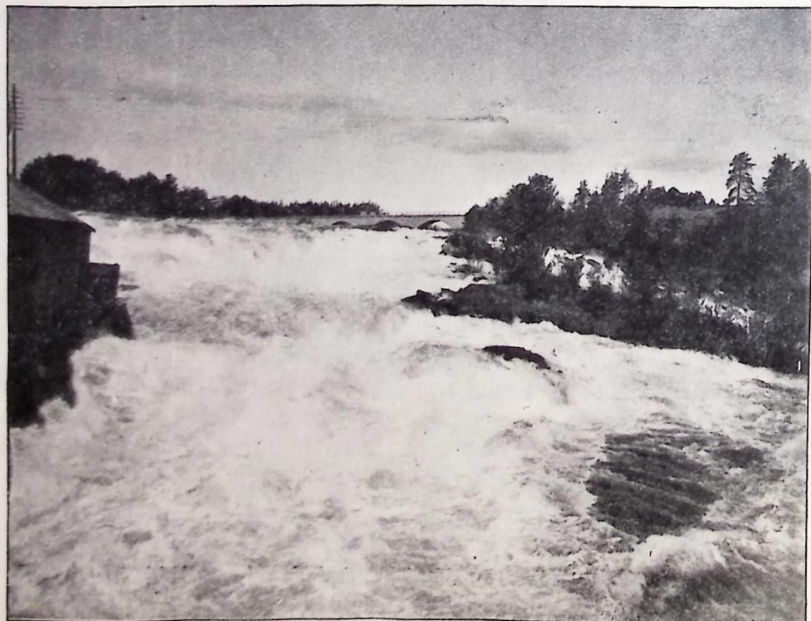
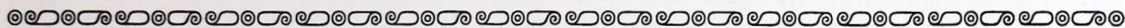
til å hugge ved. Det første fremmede kvinnfolk som kom tilgårds blev treskemannens „låvekjerring“ eller vedhuggerens „stabbekjerring“. Hun som spant fikk på samme måte den første mands-

person, som kom, til „rokkemann“, — og det var ikke fritt for, at hun helst vilde ha en med meget hår og skjegg, for det varslet sauelykke.

E. V.

Sven Andersen Uggen (1810—1892) og hustru Maria Trulsdatter f. Skartum (1818—1892). Gårdmannsfolk fra Soknedalen. Mannsdrakten bruktes henimot 1870 i Soknedalen og Ådal.

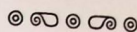

Hønefossen

(fot. Johansen)

Julekvell

Et vintereventyr av Gunnar Tveiten

Det var en gang en olding — en fattig gammel stodder, som gikk for hver manns dør og bad om smuler. —

Ingen visste hvem han var eller hvorfra han kom — for han var bestandig taus og lukket, om nogen spurte ham derom.

Det hadde været barfrost hele høsten fremover — og nu var juleaften kommen uten det hvite helgedagsklæde over jord. Men himlen var graa og tung — og det var surt og kaldt saa den gamle fattige stodder frøs; ti hans klær var baade faa og tynde. — Men frem maatte han.

Bestendig frem - frem.

Der var ingen hvile for en laset landeveisridder. — Ingen, ingen hvile. — Og den gamle stodder sukket tungt og

gikk videre — til han omsider kom inn i en stor tykk og mørk skog. Her stanset han som var han redd for at noen skulde se eller høre ham.

Men da hans sky og varsomme blick intet mistenkelig kunde se foldet han sine skjelvende hender — foldet dem over sin stav og saa op mot himlen. —

Saa bad han med barnlig bløt stemme og skjelvende læper:

— „Velsignede sne! bred dit klædebonn over jord; ti nu er det jul — og under dine hvite rosers dryss varmes hjerterne — og lukkes der op for den fattige hjemløse vandrør“.

— „Amen“ hvisket trærnes tungt vuggende kroner. — „Amen“, gjentok det visne løv og den trette jord.

Og den gamle fortsatte sin vandring bøiet under de mange aars tunge vegt. —

Men se: Gud Fader hadde hørt hans bønn — og bød over de fire vinde. Og de fire vinde adlød Guds viljes bud, hvisket til hverandre og fløi hver til sin kant. —

Og se, snart kom skymasserne veltende tettere enn før — og de graa skymasser tjeldet den ganske himmel.

Efter fulgte vindenes spillende, skjelvende accor-

der, der lød som en bløt kjælen tone langs jorden, smøg sig opad trærne, dvellet litt i de tette kroner — og sprang saa over i luften i lange rulende koraler. — Derpaa begynte det aa drysse hvite roser over jord.

Der, hvor

de anemoner blaa hadde duftet i forars haap — og rosa canina og konvaller hadde aandet i elskovshete junineters sødme — der drysset sneen fine hvite roser og dekket over den døde sommers minner. —

Og den gamle stodder gledet sig meget; ti nu visste han, at barmhjertigheten var rede til aa gjøre menneskenes hjerter varmere.

Og han gikk videre og videre — landeveien frem.

— — — —
Men da kvelden kom var himlen klar og ren. Vindene tidde og tusender stjerner blinket. —

Og maanen — som var stor og rund — sendte sølvmorstraal over den hvite jord og over de hvite trær, som stod stive av forundring og saa

Fra Krokstogen.

(fot. Johansen)

paa hverandre. Bjerken som brud med slør over sitt lyse haar — og granen som en værdig prest foran sitt alter.

Talløse stjerners tindren. —

Talløse stjerners tindren.

Stjerner paa himlen — og stjerner paa jord. —

Lys deroppe og glitren dernede.

Hvite sne. — Julesne.

Sceneriet en stor hvit Guds dôm hvor snekrystallene funklet som alterlys, og stjernerne — tentde av Gud Fader selv — som kjerter under det umaatelige hvelv. —

— — — —

Og det var midt i julenat
hver en stjerne blinket mat.

Den gamle minnedes denne sang som han gikk der gjennom den stille skog — minnes den fra sin barndoms fjerne kyst.

Skogen aapnet sig og han kom uti kirkebygden.

De ringet netop den hellige julekvell inn. Kirkeklokken kimet og klang festligt i den stille luft.

Han maatte stanse og lytte, og det randt ham i minne nok en strofe:

Kalder paa gammel og paa ung
mest dog paa sjelen træt og tung
syk for den evige hvile. —

Pussigt nok, at han — en gammel fattig stakkar — skulde gaa her og deklamere vers. Han maatte smile av det selv; — men det var vel julekvelsstemningen som gjorde ham saa bløt om hjertet.

Han minnes, at det bestandig var slik, hvergang den hellige julekvell kom.

Der stod tett med huser i kirkebygden. Bak de sænkede gardiner skinnet lampene i de lune hjem, og knitret og brandt det i ovner og paa ildsteder — og gjorde det godt og varmt derinde.

Oppe under aasen var en liten husmannsplass. Han hadde været der før. — Snille folk — om de var fattige. De vilde ikke negte ham husly en julenat. Noen smaaskillinger hadde han i lommen aa gi de gode folk.

Han stod og tenkte sig om. Derborte ved kirken laa prestegaarden.

Om han gikk inn der først? Prestene var da Guds tjenere paa jord, satte til aa tale kjerlighetens og barmhjertighetens evangelium for alle folk — fattige saavelsom rike.

Og han skulde ikke klage: De prester han hadde besøkt hadde været gode mot ham. Han minnes saa mangt et lunt prestegaardskjøkken, hvor han hadde baade varmet og mettet sig.

Han fikk vaage sig inn — enda denne prest var nykommen og temmelig ukjent i sin menighet.

* * *

Ja, det var sandt: Sogneprest Erland Enge var ny paa stedet. Han hadde bare været der et par maaneder. — Han var — som saa mange av sin stand — begynt som lærer; men prestegjeringen hadde staat for ham som det ideale kall. Det aa være en Herrens tjener var det største han visste — for Erland Enge var en dyp religiøs natur fra sin barndom av. Han hadde hverken hatt gods eller guld med sig ut i verden. Mor hans var en fattig enke — og barneflokket hadde været stor; men den niste hun hadde git ham med paa færden hadde strukket til: Hun hadde lært ham aa øse av brønden med det levende vand. Og det hadde git ham styrke, mens han fristet fattigguttens kaar og arbeidet sig frem til den plass han nu hadde.

Saa kort en stund han hadde været her hadde den unge prest vundet sig mange venner. Alle snakket om ham som en merkelig mann. Han gikk til alle de syke og fattige som fandtes omkring, var sent og tidlig paa færde og syntes aa unde sig liten hvile. For ham selv stod det slik, at det var paa den maate han best kunde opfylde Jesu bud og befaling. Men der var ogsaa dem der kritiserte ham: Han var ikke fin nok — og holdt for litet paa sin verdighet. Prestegaarden blev et fattighjem og tilflugssted for alle de underlige skruer som rak bygdemellem.

Gamlepresten hadde været snild mot fattigfolk — han ogsaa. Men han hadde da holdt selskaper for og hatt omgang med de kondisjonerte — slik som det passer sig for en rett prest!

Dette snak kom presten Enge for øre; men han lot dem snakke saameget de vilde — og gjorde hvad han fandt var sin plikt. Han var tilfreds med det kall han hadde faat aa røkte — og glad var han kommen ned fra kontoret i kvell.

Han hadde sittet deroppe og hørt paa klokkeklangen og fylt sin sjel med den store stille juleglæde. —

I morgen skulde han for første gang tale om det største under som var skedd i verden og bære englebudskapet frem for sin menighet.

Derfor var han saa glad, da han kom ned fra kontoret. Hans hustru og hendes unge søster holdt paa aa pynte juletræet og gjøre det festligt i stuen.

Den femaarige Knut løp omkring og saa paa

al stasen og ventet med lengsel paa, at lysene skulde tendes.

Faren tok og løftet ham op og løp hele stuen rundt med ham og sang:

Deilig er den himmel blaa.

„Vet du hvad, Knut, naar vi har spist og brendt julelysene, saa skal jeg fortelle dig en underlig historie om julestjernen og om tre konger fra Østerland som stjernen viste vei til Betlehem. Det er merkværdigere enn alle de eventyr du har hørt“.

Fruen kom inn fra kjøkkenet.

„Der sitter en gammel fattig mann derute — han synes aa ha set bedre dager en gang. Vi faar vel la ham bli, det er jo julen og det var riktig heldigt, at vi har det varmt i drengestuen, hvisket hun til sin mann. —

„Jovisst — jovisst, la mig faa komme ut og snakke med ham“.

Den gamle stodder reiste sig og hilste, da presten kom. Og presten saa paa hans klær, hvor de var tynde og daarlige. —

„Ja du faar ikke gaa videre ikveld, men bli her hos oss. Og disse klærne dine er sændelig for skrale til vinterbruk for en gammel mann. Kom bli med bort i drengestuen — der har jeg en riktig god dress hengende. Saa skal der bli raad til litt mat senere“.

Den gamle mumlet dypt rørt en hjertelig takk og fulgte efter presten.

Slikt var ikke hendt ham, den dag han kunde minnes. Folk kunde være venlige nok — ikke for det — men denne prest snakket til ham som til sin like. Nei slikt var ikke hendt ham siden han fikk landeveien til sin eneste venn! — —

En stund efter sadd han fjelget og pusset og i gode varme klær paa den snille prestemanns kjøkken. — —

Det brendte lystigt det store peisbaal. Ilden fór med slikkende tunger til veirs for derpaa sakte og gradvis aa dale. Nytt brende blev lagt paa — og ilden blusset paany — blusset og steg med slikkende graadige tunger. — —

Og som han sitter — den gamle — og stirrer inn i baalet paa de sluknende og blussende glør, mindes han saamangen en glad vinterkvell under stjerners høie hvelv. — — — Ja han minnes — og minnes. Fra den gang han var ung og hadde kastet den første terning i livets vekslende spil. —

Skjelvende glir haanden gjennom det lange bølgende oldingskjegg — — skjelvende rører minnerne hans sjel. — —

Og han dukker sig ned i det svundne. Nuet viskes vekk. Pjalter og fattigdom — altsammen er borte — borte.

Presten kommer inn. Han setter sig foran den gamle, rømmer sig og spør om hans navn.

„Man kaldte mig en gang Hans Langen“ — han legger til hvor gammel han er — og nevner sit fødested. — —

Presten merker hvor han er saar og sky og sier varsomt:

„Siden De skal være vor julegjest vilde jeg gjerne De fortalte litt om Deres tidligere liv — De tar det vel ikke fornærmelig op, men verte bør jo kjende sine gjester“, legger han smilende til. —

— „Nei ikke nu — ikke nu, prest! — men senere engang kan hende. Det er saa mange som drømmer sig op paa Jakobsstogens høieste trin — men vaakner paa den graa landevei. Og landeveiens folk vil helst være anonyme — for deres saga er ikke noget juleevangelium. Men ser De: Fattigstodderen har ogsaa et hjerte og kan takke for alt det gode som møter mig inden Deres hus“.

Presten studset. Dette var jo den dannede manns tale. Men foreløbig vilde han ikke spørre om mere.

Nu kom fruene ogsaa ut og de bad sin gjest med inn til det dekkede bord. Men det vilde han paa ingen maate.

Han bad om aa faa være der han nu sadd. Jaja — men saa maatte han da endelig komme inn, naar de tendte juletræet.

Nei, han taalte ikke aa se noget juletre lenger. Da vilde han heller sitte ved vinduet her og se ut paa de hvite roser.

De hvite roser? presten forstod ikke.

— „Kjære Dem, blir ikke snekrystallene hvite roser, naar maanen skinner paa dem“?

Prestefolkene smilte og gikk inn fra den rare gamle mann som elsket aa sitte alene og se paa vinterens hvite roser! — —

Og han sadd alene igjen, mens de derinne gikk om træet og sang kjendte julesanger.

Tyss!

Nu begynner en dæmpet musikk — og tonen bølger ut til ham fra prestens lune stuer. — —

Han lytter med en kjenders mine — — fornemmer bløte kvinnehenders gliden over tasterne. — —

Chopins vuggende valsetoner. Da hvisker et minne dypt fra hans sjel — vakt av de kjendte toner.

Hvite sne!

Den faldt saa tungt hin vinterkvell — aa saa tungt, saa tungt, da de traadte ut av den bonede sal — han ved hennes side. Hun hadde lænet sig tungt og trygt til hans arm i de døsiges lygters skin. — — Menneskemylderet. Jo han minnes det alt sammen. —

Og slik som hun hadde spilt den kvell. I den vinrøde plyschessofa hadde han sittet og hørt hende tolke deres unge kjerlighet. —

— Og det var Chopin hun hadde spilt. — —

Han stryker sig over øinene. Musikken derinne glir over i et blødt adagio — — og tonerne dør. Og med dem døde hint minne.

Men han minnes noget andet. Han husker, hvor han slog stort paa den tid, hvor han spendte buen saa høit, at den omsider brast. Og det hele endte med fengsel og skam og vanære. Og efterpaa den lange landeveisvandring.

For aldrig — nei aldrig hadde han kunnet vende tiibake til det sted, hvor hans lykke døde. —

Men i kvell var han glad, den gamle. Han hadde faat varme klær og god mat.

Hvad behøvde han saa mere! Hans tanker arbeidet og han smilte med et ungt smil som i sin undoms vaar. —

Han ser kirken hin side veien — — og de hvite graver omkring. — Derfor smiler han saa ungt. — —

Ti han vet han vil faa det lunt og godt derinne mellem gravene, naar engang den lange landeveisvandring er tilende. — —

Da presten kom ut for aa følge sin gjest over

til drengestuen, snakket atter den gamle om de hvite roser. Og ute paa tunet stanset han og pekte op mot himlen:

„Se, pastor, deroppe lyser Sirius. Gad vite om det var den som viste de vise fra Østerland vei? — Den følger saa trofast Orions belte“. — Presten smiler: Han maa gaa i barndommen, den gamle. —

Men den gamle landeveisvandrer kunde ikke gaa til hvile, da han var kommen inn paa sitt kammers.

Han setter sig i kubbestolen og ser paa kirken og den hvite julesne.

Og han gir sig hen i mange underlige drømme.

Han synes, han kravler Jakobstigen opover — og at der er mange, mange foran ham. Deroppe funkler Sirius og blinker Orion. — —

Orionstaaken, han fornemmer den, — idet hans trætte øine langsomt lukkes. . .

— — — —

Da de juledags morgen gik bort for aa se til ham, sadd han død i kubbestolen. —

Med et lyst smil om munnen. Presten blev hentet og sammen med ham fulgte de to med hjelpere.

Presten staar stille og ser paa den døde.

Saa folder han henderne og sier dæmpet:

„Vi vet bare at han var en hvileløs vandrer. Han snakket igaarftes om sneens hvite roser — og om Sirius og Orion. La oss da haape, at disse stjerner har vist ham vei inn til julekvellsgleden i himlen!“!

GUNNAR TVEITEN.

Hønefoss torv

(fot. Johansen)

Jørgen Moes søster

„Eder, hvis navne
ei for mengden funkle,
I som fikk gaune,
glede i det dunkle!“

EN av Jørgen Moes's søstre het Marie Olava. Hun utførte i stilhet en dåd, som var så smukk, at jeg vil få lov å dra minnet derom frem av glemselen, frem for Ringerikes ungdom. I bladet „Christiania-Posten“ for 4de januar 1855 har holeværingen C. U. Sundt dikterisk behandlet hendelsen i verdige ord, der minner om Petter Dass's vers. Diktet innledes av bladet med følgende linjer, som jeg tillikemed diktet selv gjengir i datidens ortografiske drakt.

„Det er i Anledning af Præstedatteren Jomfru Grøttings langvarige og næsten grænseløse Sjæls-

og Legemslidelser Digtet er forfattet. Hun har den hele Tid (i 18 Aar) ligget syg paa Gaarden Moe i Hole i Ringerige, hvor Jomfru Olava Moe med den meest beundringsværdige Opofrelse af al Livets Ro, Hygge og Glæde pleier hende uaf-ladelig Nat og Dag med tvende Tjenestepigers Hjælp. Den lidende Pige faar en aarlig frivillig Understøttelse af Akershuus Stifts Geistlighed, men som udentvivel er aldeles utilstrækkelig som Godtgjørelse for Vedkommendes Udgifter, Møie, Byrde, Uro og Plage og vist end mere til den ønskelige Lægehjælp. Bekræftelse paa Sandheden af denne korte Skildring og videre Oplysning om disse Forholde kan erholdes hos Stiftets Biskop“.

Til de norske Damer.

Der er en Kvinde
Som har Veninde,
Men ingen Mand,
Ei Fader, Moder,
Ei Søster, Broder,
Der hjelpe kan.
Hun Hjælp tiltrænger;
Thi Livet hænger
Kun i en Traad.
Mens Dage rinde,
og Nætter svinde
I Suk og Graad.
Og saa hun lider
I lange Tider:
I atten Aar!
Og aldrig Hvile
For Smertens Pile
Den Syge faaar.
Saa flygter Slummer
For Pine, Kummer
Og Sjælesaar;
Og Haabet blegner,
Og Troen segner
I bange Kaar.
Forladt og ene
Som Fugl paa Grene
I Vintertid
Hun vilde være,

Hvis ei den kjære
Veninde blid
Med Taalmod stille,
Mens Taarer trille,
Gav Hjælp og Trøst,
Og fandt sin Glæde
Kun i at græde
Ved hendes Bryst.

I Norges Qvinder!
Hvis Liv henrinder
I Spøg og Lyst!
Som Glæden hylde
Med Sundheds Fylde
I Ungdoms Bryst!
Hvis Kinder gløde
Som Morgenrøde
I Himlens Glans!
Hvis Fødder spæde
Med Jubel træde
I Livets Dands!
O, glæder, trøster,
Den arme Søster
Med Gavmildhed!
Forbarmer Eder!
For hende beder
Med Kjærlighed!
Dersom I vidste,
Hvad hun maa friste,

I Blod vel græd.
Saa I den Jammer
I dunkle Kammer,
I skjælv derved.
Hvis Eders Hjerte
Fornam den Smerte
I Trængslers Daab:
I skulde blegne,
Til Jorden segne
Med Klageraab!
Nu staae I fjerne;
Men vist i gjerne
Med Forbøn from
Og milde Hænder
En Gave sender
til Lægedom.
Naar Nød I lindre,
Skal Øiet tindre
Af himmelsk Fryd!
Og I skal høre
Med opladt Øre
En Takkelyd,
Der ind skal trænge,
Og tone længe
I Eders Barm,
Indtil I hvile
Og saligt smile
I Herrens Arm.

men, hvorefter fulgte aftensmat, musikk og sang. Norderhovs sogneprest, den for sin veltalenhet bekjente Lyder Brun, holdt så en velkomsttale til Grundtvig, som nettop var ankommet, noget senere end de andre. Nu besteg Grundtvig talerstolen og holdt en henrivende tale for Ringerike og dets befolkning, slik at tilhørerne utbrød i langvarig og stormende jubel. — Der veksledes med sang og taler, hvoriblandt amtmand Bloms taler for Sverige og Danmark, magister Lysanders tale for Norge og Carl Ploug vakre tale om enighet i Norden. Indimellem talerne og sangen fikk man musikk på hardangerfele, hvortil nogen flinke dansere danset halling og springdans.

Festen varte til kl. 11 om kvelden. Et veldig bål på Gyrihaugen lyste da utover Ringerike. Gjестene blev mottatt på gårdene omkring kirken. Tidlig den følgende morgen samledes man på Rå for å spise den første frokost sammen.

Og så drog det glade tog i strålende vær tilbake den samme vei som det var kommet.

Den senere statsråd Nils Hertzberg gjorde sig under tilbaketuren bemerket ved, at han ved avgangen fra Krokkleiva påtok sig å komme over skogen til Jonsrud til fots fortere enn en dansk student kunde kjøre til det samme sted. Hertzberg var dengang 23 år, god hallingdanser og spenstig kar. Han satte avsted, så svetten hagle, og holdt ord; med luen i hånden hilste han den danske studenten, da denne kom kjørende efter. — Denne bedrift kom Grundtvig for øre, og nu måtte Hertzberg frem for ham. Da Grundtvig fikk høre, at hurtigløperen var sønn av hans gamle kjenning presten Nils Hertzberg i Ullensvang, la han hånden på studentens hode og ønsket ham velsignelse. Dette gjorde sterkt inntrykk på Hertzberg, har han senere fortalt. Noen „grundtvigianer“ blev han dog ikke.

E. v.

* * *

Skjærsommernatsdrøm

* * *

Præludium

DET var en skjærsommernat.

Det er mange aar siden nu; men allikevel husker jeg det saa godt, saa godt. Det er mindet, som er tilbake.

Minderne — det er saa forunderlig med dem. Man mister det ene, og man mister det andet — alt som i livet var en kjær; men minderne vil man ha tilbake.

— Hør:

Det var som sagt en skjærsommernat. De er bestandig saa forunderlig rare, disse nætter. Der er noget sært ved dem — noget som gir saa mangt et minde næring. —

Ja, bare hør, saa skal jeg hviske dig i øret et minde fra saadan en nat.

En av disse forunderlige sommernætter, hvor stjerner blinker mat, og ingen maane sender sølvrstråler over jord; — men hvor dagen lurer som en skjælm i østen.

Jeg vandret omkring derute. Paa stille, græsbløte engrer. — —

Jeg hadde ikke maal for min vandring.

Timerne kunde gaa — tiden rulle. Jeg skulde ingen steds hen. Det var kun natten — ja, natten og dens sære stilhet jeg søkte.

Over den grønne eng laa duggen paa hvert et straa — og rundt om slumret blomster med lutende kroner. Ikke et fly — ikke en myg var at se. Alt sov bak busk og gren i den tause skog.

En betagende stilhet sænket sig som et pust over den stille nat. —

Et pust av Nirvanas vande.

Jeg alene gik vaaken i denne store stilhet og anet ei, at jeg den nat skulde drømme — ja, drømme et av mit livs allerskjønneste drømme. Og dog var det ingen drøm. Altsammen var virkelig i det øieblik — men ogsaa bare i det øieblik alene.

Si mig: har du nogengang kjendt denne underlige sommernatsstilhet — den vage fornemmelse av blodets hete banken i dine aarer — denne ild i sind og sanser? — Si mig: er det kun et gjøglenende bedrag — eller er det en forsmak for evighetens vidunderlige lande? —

— — — —

Og jeg vandret og vandret.

Ingen saa mig — heller ingen hørte mig. Ti min gang var lydløs i det bløte græs.

Dypt aandet jeg i langelige drag den friske

luft. Mine lunger blev store og fulde . . . En stor og navnløs glæde fyldte mit bryst — — — en glæde, som drog mig mot livet og lyset nærmere. — —

En unævnelig trang til at gjøre noget godt steg op i min sjæl.

Hadde jeg set et menneske i fattig klædebon — jeg hadde git min sidste hvid for at det kunde ha glædet sig sammen med mig — om bare et flygtig sekund. — —

Og hadde jeg set en kvinde, hvem jeg kunde ha elsket, jeg hadde faldt paa knæ for hende og bedt hende mygt og mildt om at se paa mig med sine gode og kjærlige øine! — —

— — — —

Og jeg vandret og vandret. —

Foran mig et stykke borte stod en birkelund. Jeg saa, hvor de hvite stammer lyste. Jeg kjente duft av det unge løv. —

Omkring lunden var en eng . . . midt gjennem lunden randt en bæk med blomsterbroderier paa bredderne og nogen hvite kiselstener, men paa bunden slumret nøkken, det sælsomme dyr, som ingen ser, men hvis sange de utvalgte hører.

Og blomsterne sov . . . Og ingen uten Gud kunde høre deres lydløse aande . . . Stille satte jeg mig ved bækkens bred. Jeg tok av dens vand en haandfuld og vøtet min pande.

Og jeg hørte dens vands sagte mumlen mellem sovende blomster og bøiede straa. Det var, som hørte jeg fjern, dæmpet musik . . . rytmebølger gjennem ætheren. En søgte hvislende susen gjennem lunden . . .

Jeg tænkte: Sommerens Gud bor i denne sagte susen; — men denne Gud var ikke Jahve — lovens og stormens Gud. —

Som jeg sat og tænkte derpaa kom en kvinde gaaende mot mig henne fra engen. — — En kvinde jeg aldrig før hadde set.

Hun var iført en skinnende hvit kjole. Og om hendes liv var et grønt belte fæstet, friskt av farve som Nilens siv . . . — — I hendes haar var en blodrød rose av slekten Valaria, og paa fingrene bar hun ringer, der lyste med en sælsom glans.

Hendes deilighet var saare stor, hendes legem yppig — og hendes lemmer var slanke og runde.

Hun kom bort og satte sig hos mig . . . satte sig stille ned ved min side . . . — — Men hun var taus . . . Ja, hun smilte ikke engang som kvinder gjerne pleier.

Hun sat en stund stille, saa løftet hun sine deilige øine, saa paa mig og sa :

„Jeg har set dig engang før“.

„Og naar var det?“ spør jeg dæmpet.

„Dengang du gik med den østerlandske tunika, hvis rosede tøy var vævet av kvinder fra Koli“.

Derpaa taug hun og følte op i haaret efter den røde rose . . . — —

„Hvor kommer du fra?“ spurte jeg saa.

„Fra et land hvor kvinderne er skjønne og mændene er kyske“.

„Det maa være et underlig land“.

„Hver morgen tidlig gaar jeg ut og plukker røde roser — dem gir jeg min mor som datterlig gave. Som en tak, fordi hun skjænknet mig livet“.

Hendes stemme var sær og underlig. Den lød i mit øre som en fremmed fjernklang. Da hun derpaa taug, vendte jeg mig mot hende, talte til hende og sa :

„La mig faa dit navn at høre“.

„Bird!“ sa hun og smilte for første gang.

„Det navn var min mors morgengave.“

„Hvor din mor maa ha været saare god — som gav dig saa skjønt et navn“.

Derpaa taug vi begge, sat stille og saa ut i natten . . .

Om litt møttes vore øine — hendes var astralstraalende og hun sa :

„Du er visst buddhist.“

„Ja, jeg sværmer saare meget for Buddha — ham kongesønnen fra Koli elsker jeg; ti han har lært menneskene den store forsagelse“.

„Og at lide stille og resignere“.

„Ganske visst“, svarte jeg og strakte mine armer.

Da saa hun længe paa mig med de vissionære astraløine.

„Du er saaret av en kvinde. Ja, jeg ser det: Du blev saaret i din ungdom, og da du blev ældre, satte hun tre punktum paa et hvitt stykke papir og la foran dit ansigt“.

Hun vakte saare minder, og jeg svarte haardt:

„I de blonde nætter taler ingen om djævler“.

„Men nok om slangen og dem, som har slangens lyst i sit kjød“ — — — — —

„Si mig Bird, du unge, hvem har lært dig saa megen visdom?“

„Visdom maa den ha, som ut er sendt for at værne om det skjønne og dem, som elsker det — at de ikke feil skal vandre og komme paa vildfarelsernes veie. Se det er mit virke paa jord“.

Hendes tale var deilig . . . Hendes ord lød som musik fra sordindæmpede strenger.

Frk. Thea Grøtting var datter av sognepresten i Aal, Strøm Grøtting, og således søster av cand. theol. Andreas Grøtting, der delte interesse med Asbjørnsen og Moe og ydet disse enkelte bidrag.

Fru Vedastine Aubert f. Moe har med stor velvilje gitt følgende yderligere opplysninger.

Frk. Olava Moe var en tid i huset hos presten Grøtting i Ål. Dette ledet til, at hun senere tok sig så vakkert av den ulykkelige prestedatter, hvis far døde 1838. Hvilken sykdom Thea Grøtting led av, vites ikke sikkert, men den var nok både av legemlig og sjelelig art. Hun var i høi grad nervelidende og en meget vanskelig patient.

Hun døde på Gaustad asyl, — når vites ikke. — Frk. Olava Moe var et lyst hode og meget vittig. Her tilkommer således hende noget av æren for „Plankekjørerne“ i Asbjørnsens „Huldre-eventyr“.

Dertil hadde hun et sjeldent varmt hjerte, der gav sig utslag overfor de barn hun hadde i sin skole på Bragerøen og senere i barnehjemmet på Skoger. Hun elsket blomster, og hennes stue bugnet selv ved vintertid av et rikt blomsterflor. De siste år av sitt liv levde hun på Moe, hvor

Gaarden Moe.

hun også døde. Hun ligger begravet på Hole kirkegård ved siden av sine søstre og sin bror Ole Moe.

E. W.

Skandinaviske studenter i fest på Ringerike for 70 år siden.

I femtiårene av forrige århundrede var den åndsrørelse som kalles skandinavismen særlig sterk. Bevegelsen hadde som mål å bringe de tre nordiske riker sammen til en politisk enhet, såvel som til enhet i kultur. Retningen hadde betydelige forkjempere i alle de nordiske riker.

Hvad den ytre sammenslutning mellem Nordens lande angaar har skandinavismen fått historiens dom, og bevegelsen ophørte i så måte omkring 1870. Men retningen arbeidet iallefall for et bedre kjennskap mellem Nordens folk og henimot mere samarbeide og samhold. Forsåvitt hadde skandinavismen sin store betydning. Skandinaviske møter av forskjellig art og gjensidige besøk mellem Nordens folk har vi jo fra den tid stadig „på programmet“.

Men „det som er dagligdags, det nevnes ikke nettop straks“, og derfor blir der nuomstunder ikke gjort så meget vesen av slikt som for 70 år tilbake. Thi dengang var et skandinavisk studentmøte en begivenhet av de store, slik som det

måtte fortone sig mot en bakgrunn av tidens skandinaviske ideer og den for Danmark heldig tilendebragte krig med Preussen.

I 1851 holdtes et slik møte i Kristiania, hvor studerende ungdom fra Kjøbenhavn og Lund var de norskes gjester. Men i dette møte (som i flere lignende) deltok også mange av de betydeligste eldre menn fra de 3 land. Vi kan således nevne ringerikingen Jørgen Moe. Det var et par år før han tok prestekall. Han hadde lenge arbeidet med innsamling av vore folkeminner. Endvidere samtidens mest bekjente norske advokat Bernhard Dunker, Thraniterarbeidernes berømte forsvarer, dikteren Johan Sebastian Welhaven, amtmann i Buskerud, eidsvollsmannen Gustav Peder Blom og mange flere. — Til de mest bekjente danske deltagere hører de to diktere Carl Ploug og Grundtvig. Carl Ploug var nu riktig en fullblods „skandinav“. I et av sine dikt uttaler han: „Lenge var Nordens herlige stamme spaltet i trende syknende skudd“, men „atter det

skilte bøier sig sammen, engang i tiden vorder dett ett!" Han talte hjertets og følelsens sprog og intet annet; den tørre virkelighet var intet for ham. — Grundtvig var dengang Nordens merkeligste mann på åndslivets område; en ånd av de store. Han var også vidtomspennende og grep inn såvel i theologiske og kirkelige spørsmål som hvor det gjaldt skoleordning eller opdyrkning av heiene i Jylland. Folkehøiskolene, først i Danmark, senere i hele Norden, er den vakreste frukt av hans virke. — Da danskernes skib den 8de juni 1851 hadde ankret på Kristianias havn, blev Grundtvig avhentet i båt av en av sine norske beundrere, den opriktige og elskverdige cand. theol. Hans Brun.

Da båten med den dyre last atter nådde bryggen, ropte Brun strålende av glede: „Her kommer jeg med ham!“ Og rungende hurraer fra eldre og yngre, norske, svenske og danske, hilste åndshøvdingen!

Efter møter og festlige dager i Kristiania blev turen til Ringerike foretatt den 11te juni efter innbydelse av fremstående menn herfra. Gårdbruker og sparebankkasserer Thor Færden, kjent for sine mange interesser, sine selskapelige evner og sin bøielige ånd, samt apoteker Gøtzsche i Hønefoss hadde påtatt sig å være verter under fremmedbesøket. Gjestene var omkring 600 i antall og blev skyssset fra Kristiania av gårdmenn fra Ringerike, Asker og Bærum.

Vogntoget avgikk fra „Østregate“ (nu Karl Johans gate) klokken halv seks om morgenen. Ordningen var slik, at 8 vogner etter hverandre dannet en enhet, avgikk i følge og hadde sin anfører og fane. Der var omkring 180 vogner. Av og til stanset man for at se sig om, men egentlig hvil blev ikke tatt før på Jonsrud i Bærum (det var „gamleveien å fare dengang). Her spiste man frokost. Over skogen til Krokkleiva foretrakk mange å gå istedenfor å kjøre. Ved halvtretiden var alle fremme ved Krokkleiva, og der blev man mottatt av musikk og salutt. På

sletten ved „Dronningens utsikt“ servertes smørbrød, øl og andre forfriskninger. Sangerne stillet sig derefter op, og blandt andre sange blev følgende, som av Jørg. Moe var forfattet ved anledningen, sunget (jeg hitsetter første og sidste vers):

„Fred ut på fjellets styrtning her
og lad min hjembygds fagre dale
en samlet hilsen dristig tale
til dig fra landet fjern og nær!
Det høie snefjells hvite pande,
den dunkle skog, de blanke vande,
den milde slette — her du får
et billed av vort Norges vår!

Utsigt fra Krokskogen.

(fot. Johansen)

Sig, broder fra det siolte land
med nåleskog og brede sjøer,
sig, broder fra de milde øer,
om ei dit hjem du kjenne kan?
O, Norden vorder dog det samme
i fjellets favn, i havets ramme —
Har du det følt, og sett dig mett,
så lat oss søke dalens ætt.

Festferden drog så ned til Sundvollen. Her lå båter ferdige, for herfra skulde gjestene ro opover Steinsfjorden til Hungerholt. Fra Hungerholt spaserte man til Tandbergmoen, som var turens mål, — til fest.

Her var allerede en stor mengde ringerikinger fremmøtt. Det vakre sted og det vakre vær satte alle i feststemning. Pastor Brock ønsket velkom-

Da hun hadde talt, grep jeg hendes haand — den med de lysende ringer; men jeg turde ikke berøre den med mine læber, — jeg aanded kun over den:

„Kunde jeg nogengang møte en kvinde, der var saa ren som dig — om bare litt — da vilde jeg be en bøn til den evig milde sommernats Gud, at han vilde skjærme og bevare hende paa alle hendes veie. . . Bird, kunde du elske mig? Du ser, hvor jeg fryser mellem menneskene“.

„Nei, jeg kan ikke elske dig; men jeg skal be for dig — og følge dig som en fé alle dine dage“.

Der glitret noget vaadt i hendes øines silkebløte vipper; men det var ikke taarer, — for Bird kan ikke graate taarer, uten naar noget skjønt dør. — Da sang en fugl.

„Det er helligrøde“, sa Bird, „nu har den ikke sunget paa hundre aar“.

Og hun talte videre til mig og sa:

„Bøi dit hode, saa skal jeg be for dig“.

Og jeg bøiet mit hode i hendes skjød, og jeg kjendte hendes aande over mig og duften av hendes unge varme jomfrulegame.

Og hun la sine hænder paa mit hode, bøiet sig og bad:

„Fader vor, du som er i himlene. . .

Helliget vorde dit navn.

— — — — —

Bønner var slut.

Jeg reiste mig op — se, da var hun borte — Bird var forsvunden. — — —

GUNNAR TVEITEN.

Omkring E. M. Færden

Avære elev i amtsskolebestyrer Færden timer var en fryd, vel å merke dersom eleven var litt „moden“ og hadde litt forutsetninger. Jeg taler her efter erfaring fra ottiårene. Færden var da i sine beste år.

En kom i godt humør bare ved å se ham komme. Han kom ingenlunde anstigende med verdig rektormine og avmålte skritt, og han hadde likeså litt som fader Holberg nogen lakei i helene for å bære oppakningen. Færden kom „ikke gående og ikke ridende“, men løpende. En ransel av ikke små dimensjoner hadde han da alltid på ryggen; i den lå elevenes stilebøker, som han alltid med megen omhu gjennomgikk og rettet og aldrig lå tilbake med. Utenpå ranselen var spent et par sko. Jeg tror nok der gikk „både vinter og vår“ mellom hver gang disse bruktes, for jeg så aldrig Færden uten ranselen og aldrig ranselen uten med disse skoene påspent. Strålende fornøiet og med et litet skjelmssk smil åpnet han døren til sin klasse og tok et rask overblikk.

Gildest var han efter min mening i norsktime. Han eide betydelige historiske, sproglige og literaturhistoriske kunnskaper, og det var ham den største glede å meddele andre av sin rikdom. Han gjennomgikk — eller efter omstendighetene gjennomheglet — elevenes norske stiler en for en i klassens pårør. Da måtte vedkommende

„forfatter“ ta plass stående ved katederet og kunde få lov å forsvare sig, om han vilde. Var det så en kvikk gutt med godt hode, kunde der bli en fornøielig replikkveksling, der ikke minst frydet bestyreren selv. Efter med vidd og lærdom å ha beseiret den unge opponent under klassens munterhet kunde Færden la timen ende med en festforestilling, når han tilsist plutselig gav den intet anende skribent en respektløs rød blekkstrek over nesen!

Liv og glede vilde han ha om sig. Jeg minnes en dag, da der mot sedvane var kommet et visst gammelklokt alvor over oss, at han ved slutten av sin time stilte sig med en stokk ved utgangsdøren, hvorefter han gav alle som passerte et rapp, såfremt det lot sig gjøre. Der blev med en gang liv og jubel og et „maratonløp“ forbi den „farlige“ mann, som lo omkapp med oss.

Som han selv var livlig, likte han livlige mennesker. Derfor var han glad i ungdommen, forstod den og trivdes blant den. Sine elever hjalp han senere med råd og dåd så langt han kunde, om det trengtes.

* * *

V. E.

Der er talt og skrevet masser om Færden, om hans mange og store interesser og rike kunnskapsfylde og ikke minst om hans glede i å arbeide sammen med ungdommen.

Ja visstnok var han i besiddelse av vidt omspendende interesser og mange kunnskaper; men det vilde bli et fattigt billede av Færden, om vi bare blev staaende ved disse egenskaper.

Hr. E. V. har ovenfor git et treffende billede av h m, naar han var paa vei til sin skole „ikke gaaende og ikke ridende“ — men løpende. Der har vi Færden slik vi saa ham til helg og til yrke. H sebl sende kom han: „Aa goddag, goddag“!

Han het ikke for intet Færden. Han kunde fare og var allesteds paa f rde. Ved dag og og kvell — allerhelst ved kvell. — Og alltid tilfots. Hest og vogn og Færden var tre ting som ikke riktig hørte sammen.

En gang måtte jeg ham paa en vei i Hole. Først saa jeg en hest, derpaa en vogn og oppe i vognen — Færden. Jeg vek halvredd tilside — kunde ikke faa dette til aa rime med noget. —

Nei — skreppe og stav og paraply — og om vinteren en lang kjelke var F rdens trofaste følge. I skreppen var alltid bøker og nødvendige kl deplagg, som han medførte selv paa en liten tur utover bygden. Der kunde f. eks. være et par fugtige strømper, som han — naar han kom inn et sted, fik tørret i — stekeovnen.

Det er ingen overdrivelse: E. M. F. hørte til vort lands allerraskeste fotgjengere. For ham var ikke milene lange. En reise fra sin gaard Kl kken i Haug over Krokskogen til Kristiania var bare en „sviptur“. — Og fra Kl kken ut til Hole eller opover Soknedalen var bare en liten tripp“. Svipturer og en liten tripp — det er hans egne yndede uttrykk jeg bruker! — Og ingen maa tro han paa sine utallige ferder holdt sig til benveien. — Langt fra! Det gikk med avstikkere her og der — man ganger de besynderligste krokveier. — —

Han hadde mange slags erend og i selskaper og paa fester var han en hyppig og velseet gjest. Snart leste han, snart talte han, og da blev der liv i laget — en sand festivitas. Som den velturnerte og vittige festtaler han var talte han ofte — ja for ofte — for selv en vittig taler kan ogsaa virke langtekkelig. — —

Sin sterke vitalitet bevarte han saa n genlunde til det siste. Jeg har ikke set nogen der bedre har bevart ungdommen og ungdommens spenstighet paa veien op mot alderdommens tinde. —

Og der var intet han sa te mere pris paa enn

at man la merke til at han var den raske og spenstige mann. —

Jeg husker saaledes hin sommerdag for en del aar siden, da Hole og Tyrstrand skildte lag. Det var en St. Hans aften at det siste herredsstyrem te holdtes. Om eftermiddagen var m tet slut — og der skulde være avskedslag med varm aftensmat og punschbord etterpaa. I den lyse vakre sommerkvell sat herrerne benket omkring de lange borde ute i storsalen. Der var allerede holdt en mengde taler og stemningen var belivet. — Da — med engang staa Færden midt i salen. Ganske uforvarende dukket han op.

Nu blev det jubel. Ordforeren var ute og grov fram den kommunale klubbe, som blev lagt paa en tallerken foran Færden. Han skulde være ordstyrer.

Den som talte mest var ordstyreren selv — og tilslut talte man gruppevis og i munnen paa hverandre. — Da gikk jeg op og stilte mig foran Færden:

„H r naa her, mine herrer! — naa vil ogsaa jeg tale. Der hvor to eller tre forsamles er Færden alltid tilstede. Hvorfra kommer han? Ja sp r vinden som rusker i bjerkene derute. — Men naa har Færden talt for alt og alle — han fortjener derfor selv aa faa noen gode og velmente ord en slik liten lys jonsokkvell! — Som den ungdommens lærer De er, Færden, vet De, at det er intet ungdommen setter mere pris paa enn sport. Mange blir rene mestere. Men det er en ting de ikke kan: de kan ikke gaa — de har glemt aa gaa. Skal de et eller andet sted hopper de derfor op paa to hjul, slaar kryl paa ryggen og saa avgaarde (publikum Færden: bravo! bravo!) Kj re Engebret Færden! som den gaaende mann De er — er det jeg takker Dem i kveld. Som den mann der kan den avlegse kunst aa k u n n e g a a og som altid holder Apostlenes hester i agt og  re — derfor takker jeg og utbringer Deres skaal“!

Den lille humoristiske tale satte F. serdeles stor pris paa — og han takket mig privat for den etterpaa.

Mangfoldige maaneder senere traf jeg ham igjen. „Der stod noget i „Morgenbladet“ om den talen De holdt for mig i sommer — har De selv meldt det til „Morgenbladet“? Jeg lot ham vite, at jeg ingen forbindelse hadde med nevnte blad. —

„Ja ja — ja ja“, sa Færden med et lyst smil — „det er Vetlesen*) som har faat tak i det“!

*) Redak.sekr. i „Morgenbladet.

Ringerikslaget i Kristiania

ARNTH PEDERSEN
Formann

blev stiftet høsten 1919 og har for tiden omkring 100 medlemmer. Lagets første formann var Jørgen Stubdal, dets nuværende formann er Arnt Pedersen, begge Norderhovsmenn. Laget haren håndskreven avis, som bærer et navn, der har en kjent klang vestenfor Krokskogen, nemlig „Ertesekken“. Dette blads redaktør er Erling Bjerke (fra Soknedalen). De øvrige, hvis bilder vi bringer, er medlemmer av styret. Ved lagets fester holdes ofte foredrag

ANDREAS ESKESTRAND
Viceformann

om literære eller kulturelle emner, desuten sang av å bli minnet om C. U. Sundt vakre vercifi- og underholdning. Der opføres også amatør- certe tale fra 1847;*)

skuespil. Av og til foretar man felles utflukter, om vinteren f. eks. til en av Nitedal ski-klubb leiet hytte ved Sogsvannet.

Laget holdt en større fest den 25de mars 1922 i Kristiania handelsstandslokale. Medlemmer av Romerikslaget og Bondeungdomslaget var innbuddt, og der var omkring 300 deltagere. Ved denne anledning opførtes scenestykket „Vekkeruret“. Tilstelningen var meget vellykket.

Laget har i den korte tid fått mange medlemmer. Det kan vistnok regne på å få ennu flere. De utflyttede ringerikinger såvelsom de hjemmenværende kan ennu ha godt

ERLING BJERKE
En av redaktørene av „Ertesekken“

„Vistnok er jo Ringerike ikke selve Himmerike ; men dog finnes knapt dets like selv i Norges skjønne land. Se de høie klippetinder ! Se hvor speilkar elven rinder ! Se hvor venlig bly kjerminder kranser Tyrifjordens strand !

Blomstervrimlen dalen pryder, fuglesang i skogen lyder, seterjenten egnen fryder ved sin lurs den høie klang. Til naturen folket svarer, oldtids kraft det stolt bevarer, trodser freidig nød og farer, hevder enn' sin fordums rang!“

E. V.

*) Ved Busker. landbofor. middag på Hønen 7de juli.

FRØKEN LOVISE SKAUG
Medlem av styret

INGVALD FINRUD
Formann i laget fra 1920—21
Nu medlem av styret

• • NORSÆTERTJERNET • •

*Vindfredet — vernet
Norsætertjernet
drømmer saa dypt under aasenes krans,
veksler nu blikker
med solen og drikker
langt ner i beksvarte bund av dens glans.*

*Dugvaat vandlilje
sivskog og silje
knytter rundt mosbløte bukter sin krans;
solskin de slikker
vifter og nikker
takten til myggenes rytmiske dans.*

*Skyggene fanger
vandspeil og tanger
kveldsvinden tar et forfriskende bad.
Krokskogen suser
tjernet sig kruser
smaabølger skvulper mot nøkroseblad.*

*Norsætertjernet
bortgjemt og vernet
dypt under skyggen av skogklædde li
stundom naar jenter
sæterkjør henter
stanser de gangen og speiles deri.*

HARALD SOLBERG

August Steinhamar.

AUGUST STEINHAMAR er borte. Den flittige og sympatiske forfatter er ikke mere. Født i Elverum gik han som saamange unge begavede bondegutter veien om seminariet og blev lærer. Paa Lierstranden ved Drammen hadde han i en aarrekke sitt lærervirke; men det sidste snes aar var hans virksomhet knyttet til Ringerike.

Først gjennom flere aar som redaktør av Oplandsposten i Hønefoss — senere som lærer ved kirkeskolen i Norderhov. Her var han, til han for nogen aar siden paa grund av svekket helbred maatte søke avsked.

Allerede mens han bodde paa Lierstranden begyndte han aa henlede opmerksomheten paa sig som forfatter. Her skrev han „Aleth“, „Fuglar“. „Trolovelsesspørsmål“, „Ruiner“ og flere bøker — og utgav sammen med sin hustru et litet kvikt underholdende ungdomsblad „Afholds-

ungdommen“. — Kommen til Hønefoss fortsatte han sin litterære virksomhet ved siden av aa være redaktør. Desuten deltok han i avholdsarbeidet, likesom han ogsaa var meget interessert for folkeakademiet. Han var i flere aar akademiets inspektør. Men det var først efter aa være blitt lærer ved kirkeskolen, at Steinhamar utfoldet sin største produktivitet som forfatter. — I boken om Norderhov har han satt sig et vakker og varigt minde. Denne store bygdebok vil bevare hans navn fra glemsel slegt efter slegt tiderne fremover.

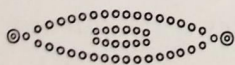
Steinhamars skjønnerarbeider er mange og av høist forskjellig værd. Han skrev let og behagelig og førte et godt sprog. Man fik undertiden fornemmelsen av at han skrev altfor let og altfor fort. Man merker det best i „Roalds far“. Her har han et heldig grep paa stoffet, men holder ikke tilbørlig fast eller gir sig tid til aa hamre ut det lodige metal.

Her er dog ikke stedet for nogen kritisk gjennomgaaelse av hans verker. Totalindtrykket blir naar en læser ham: En ren frisk luft slaar en i møte fra alle hans bøker, en merker den varmhjertede forfatter, det lydhøre poetiske gemyt med aapent øie for alt som skjønt er i natur og menneskeliv. — —

Til aa begynde med kunde Steinhamar virke noget tung og trykkende. Han var ikke av dem som hadde saa let for aa uttale sig saan i en fart, men man skulde ikke længe være sammen med ham, før man merket at der var gløder paa essen derinde. — Hjertemenneske og idealist. — —

Nu er han borte; men han vil længe leve i alt det gode han gav og hans tanker og ideelle livsyn finde vei til beslegtede sjæle!

GUNNAR TVEITEN.

Ringerikes ungdom

I de siste 25—30 aar har ungdomsarbeidet skutt en rask vekst over det hele land. Ungdommen har sluttet sig sammen hver under sit merke for aa delta i det arbeide, som litt efter litt har baaret saa store og rike frukter.

Herredskasserer Olaf Eriksen.
(Tidligere mangeaarig formand i Tyrstrand ungdomslag —
hvorom mere neste aar).

Aa samle ungdommen, vække dens interesser og høine dens maal er egentlig noget, som først bares frem av de høgt ideelt anlagte mænd, som har viet sin tid og sitt virke i ungdoms- og høiskolens tjeneste: Olaus Arvesen, Bernt Anker, Chr. Bruun, Fr. Hansen, Mathias Skard, Kr. Janson, Dahl, Eskeland, Viggo Ullmann m. fl.

Skolestuen var dem ikke nok. De maatte ut i byer og bygder for aa faa ungdommen i tale. — Aandens saamænd i det stille.

Vi merker oss, at de fleste lærere, som for tiden arbeider i fortsettelsesskoler, fylkes- og høiskoler, de reiser gjerne omkring i ungdomslagene som oplæsere og foredragsholdere. Ingen kan være en velskikket ungdomsskolelærer som utenfor sin skole ikke deltar i arbeidet for ungdomssaken; ti det skorter ham da paa den begeistringens ild, som smaat om senn skal fænge i de

unges sind — han ha saa gode kunnskaper han ha vil forøvrigt! — —

Ungdomsarbeidet har sine store vanskeligheter — det som alt andet — og der stilles mange krav til dem som ledere skal være. Der skal kunnskap og erfaring til og frem for alt utholdenhet.

* * *

Ringerikes unge kvinder og mænd, har gjennom mange aar trofast fylket sig i arbeide for fælles sak og dannet ungdomslag i hver bygd og reist store og bra lokaler.

For to aar siden blev de fleste lag enige om en samskipnad og „Ringerikes ungdomslag“ blev da dannet — og bestaar av 7 tilsluttede lag. Dette fælles lag har bl. a. startet „Ringerikes folkeakademi“, som har sitt eget styre — og hvis formaal er aa skaffe alle og enhver gode og belærende foredrag.

Det er meningen at „Jul paa Ringerike“ skal bringe en kortere oversikt over hvert enkelt lag — og begynner vi da iaar med et par av de ældste:

„Samhold“ — Rsk.

E. M. Hemb

„Samhold“ kan 20. mars 1923 feire sitt 25 aars jubilæum — det blev nemlig stiftet 20. mars 1898 av lærer Hemb m. fl.

E. M. Hemb, denne varmhjertede ungdomsven fortjener en nærmere omtale. Han er født i Lardal, Vestfold $7/10$ 1844 og har virket som lærer i Lyngdal ved Farsund, samt i vestre Gausdal og blev 1875 ansat ved Strandens skole (Ask) hvor han i over 40 aar har nedlagt et stort og godt arbeide i skolens og ungdomssakens tjeneste. Hemb er som Holleias gamle malmfuruer: seig og sterk. Kampen for tilværelsen og det tunge slitsomme skolearbeide har ikke kunnet krøke ham — og „end er han ung trods de aar han har baaret“.

Det var et stort held for „Samhold“ at det fra begyndelsen av hadde en mand med hans ideale livssyn, sterke tro og ukuelige energi i spidsen for arbeidet.

Han var 54 aar, da han begynde arbeidet i „Samhold“ og han stod i 11 aar som lagets formand — og ingen gjorde ham rangen stridig — likesaa litt som nogen klik puffet ham vekk fra den stilling han var selvskreven til. Og endnu er han medlem av laget.

Samtidig med lagets stiftelse begynde dets haandskrevne avis „Døgnfluen“, senere omdøpt til „Tyrifaklen“. Den 3. december 1905 blev „Samholds“ nye lokale „Sollys“ indviet og i 1918 tilbygd en stor bekvem scene. De øvrige av lagets formænd har været: Kjøbmand Røgeberg, gaardbr. Martin Lundstad, Knut Blaaflat, lærer Jesper Garthus og fra og med 1917 lærer Lars Larsen, en energisk og dygtig mand, som tillike er formand for „Ringerikes ungdomslag“.

„Samhold“ er et ungdomslag som arbeider traust og godt og teller en mængde interesseret og opvakt ungdom inden sin midte. Dans har — saavitt vites ikke været knæsatt — eller i hvert fald brukt litet.

Da „Samhold“ selv vil utgi et fyldigt og illustreret festskrift skal vi ikke nærmere komme ind paa dets virksomhet — men ønsker vi laget fortsat held og lykke, naar det den 20. mars næste aar dreier om 25 aars merkepælen.

Sole Ungdomsforening,

II.

Hvem det var, som høsten 1891 indbød, yngre mænd og kvinder“ til aa samles paa Libakke for aa danne en ungdomsforening, vites ikke med bestemthet. Færden var tilstede, men indbydelsen er rimeligvis utgaat fra lærerne J. Frøhaug og P. Selte. Til aa utarbeide lov — eller statuter for en vordende forening valgtes paa dette møte følgende: Pastor Møller, J. Frøhaug,

Joh. Frøhaug.

L. Lebakke, L. Frøhaug, P. Selte, Martha Moe og Trine Hundstad.

Søndag 13. des. 1891 er foreningens stiftelsesdag. Da møttes man paa gaarden Berg, hvor statuterne blev oplæst og vedtat.

Paa Berg hadde man leiet lokale til utgangen av aar 1900.

Den første bestyrelse, valgtes 10. januar 1892 og bestod av følgende: Lærer Stenstad, L. Frøhaug, Anders Sørensen, P. Selte, Anette Eriksen, Lina Moe og Andrea Hundstad.

Formand blev lærer P. Selte, der stod som saadan de 2 første aar. Fra og med 1894 til og med 1899 var kirkesanger Johan Frøhaug formand. Joh. Frøhaug, som var født 11te jan. 1841 og døde 5. april 1910, var en kunnskaprik mand, varmt interessert for ungdomsforeningen, hvori han gjennom flere aar nedla et stort og godt arbeide.

I møte den 13. mars 1898 besluttedes aa faa istand en haandskrevne avis, hvis navn skulde være — „Frithjof og Ingeborg“. Avisen synes aa ha hat en smertelig fødsel, idet første nr. utkom den 17. mai 1898. Men aldrig saasnaart var spædbarnet født saa sygnede det hen og laa i dvale indtil dets andet nr. med Nils Frøhaug som redaktør utkom tre aar efter nemlig 17. juni 1901. Men først fra 1903 blev avisen regelmæssig paa hvert møte. Redaktører de første aar utover var: O. Christiansen, Bergitte Tveiten, Nicoline Fjeld. Saa fikk det nogen aar en lei skrantesykdom og utkom kun i ny og næ.

Formænd efter aar 1900 har været: lærer L. Moe 1900–1901. Nils Frøhaug 1 aar 1902.

Lærer Aarnes 1 aar 1903. Bernhard Lehne 1 aar 1904, Nils Frøhaug 1905. Gunnar Tveiten, medlem av styret fra 1903 til 1909 og senere fra 1919, formand 1906, 1907 og 1908 — Nils Stadum 1909 —10. Kirkesanger Kr. Sætrum 1911. Nils Hafnor 1912, Anders H. Fjeld 1913. Kr. Sætrum 1914 og 1915. Nils Hafnor 1916. 25 aars fest avholdtes dette aar 10de desbr. med taler av

nuværende redaktører er Alfhild Fjeldstad, Ole Svendsen og Nils Johannessen.

15. mars 1903 var en merkedag i foreningen. Da gikk det første skuespil over scenen (Ervingen). Instruktøren hadde dengang meget vanskelig for aa skaffe rollehavende, og det lykkedes kun efter den største anstrængelse aa faa overtalt nogen til aa være med. Midt under ind-

Titelblad for 20 aar siden.

sgneprest Bøckman og amtsskolebestyrer Færden. Nils Søhol formand 1917—18, Gunnar Tveiten 1919, 20 og 21. Nils Søhol, formand indeværende aar, er en for ungdomsarbeidet meget interessert mand, som tillike ogsaa har været medlem av styret for „Ringerikes ungdomslag“. I 1914 blev han redaktør av „Fridthjof og Ingeborg“ og førte som saadan en kvik og vittig pen. Avisen har i de senere aar gaat bra. Dens

øvelsen fikk da en av rollehavende høre, at „ingen her i Hole maatte indbilde sig aa kunne spille skuespil“! Naa, efter en saadan „opmuntrende“ kraftsalve gikk stykket over scenen og blev mottat med stor velvilje og gav mersmak. De som spilte dengang var: Maren Haagenrud, Bergitte Tveiten, Bernhard Lehne, Lars Haagenrud, Engebret Hagen og Gunnar Tveiten.

Flere av disse har senere optraadt mangfol-

Næste nat kom, og manden stod der akkurat paa samme pladsen. Dette vakte bjørnens mistanke. „Vi faar se litt nærmere paa dette, — kanskje det bare er noget fanteri!“

Han lurte sig nærmere og nærmere og veiret med vilddyrets fine næse. Pytsan! — dette var jo ikke noget menneske; men da han kom saa nær, at han saa det bare var en lillemand, blev han rent bjørnevond, reiste sig paa to ben og gav manden en under øret, saa hodet føk langt ind i aakeren.

Slik skulde de ha det, naar de tænkte sig til at skræmme bjørn med en lillemand.

„Fy for al landsens ulykke, saa vond en kan bli,“ pustet bjørnen og satte sig i sinne ind i aakeren og skamaat sig mest den nat.

Han hadde nu engang tat havren paa Fløtestykke til odel og eie og vilde ha den i ro og fred.

Kom ikke der!

Terkel hette tjenestegutten. Han hadde en kveld været borte paa Ørteland et ærende og kom hjem igjen dyvaat av svette.

Han var kommen til at sitte og prate en stund paa Ørteland. Det var overskyet himmel, og det tordnet, da han gik derfra. Da han var kommen til Byttingkollen, midtveis mellem Ørteland og Tveiten, brøt uveiret løs for alvor.

Lyn glimtet i lyn, saa det lyste mellem de mørke graner, og tordenskrallene braket og knitret og rullet i lange tunge døn henover himlen. Og mørkere og mørkere blev det.

Just som Terkel gaar gjennom tykkeste skogen, begynder det aa knake og brake i nærheten. Han tilbens, alt hvad han orker!

Da han kom saa langt, at han kunde se bort til en gammel løe, stante han litt for aa trække pusten.

— Hys! — hvad var det?

Jovist kom det dundrende efter — og kvister brøt det — og baulet gjorde det — saa det var følt at høre.

Det maatte være bjørnen!

Og Terkel tilbens igjen — dennegang ut av veien og bort til gamleløen. Der stod det en øks utenfor døren. Den grep han og smatt ind.

Nu fik det bli en kamp paa liv og død, om bjørnen kom. Han stod færdig med øksen.

En varm velkomsthilsen skulde det bli — og blod skulde flyte. „Aahaa om han bare kom,“ tænkte Terkel, svinget øksen og gjorde sig modig. Men der kom ingen bjørn.

Derimot hørte han snart plask borte i en

bløt myr. Han kikket ut gjennom en glugg: Jovisst var det bjørnen, som slamsset over det vaate hængedy og tok Langaasen fat.

Terkel var ikke sen om aa komme sig ut — og han gjorde hellerikke veien lang nedover den bratte Øigarskleiv. Ja, det gik endog med slik fart, at han føk hodestups og slog hul paa knæet og flærret sin gode tykke bukse!

Han var derfor ikke meget blid, da han kom ind paa kjøkkenet til bedstemor og fortalte sine oplevelser.

„Men naa ska bjørnen ut av aakeren, hell skal kje æ heite Terkel!“

„Haassen ved u daa gjøre?“ spurte bedstemor.

„Hm!“

— Dagen efter fik Terkel det travlt med aa lage istand en kvernkall. Op ved toppen av kallen fæstet han et jernbeslaat tvertræ.

„Haa i alverden ska detta være te?“ — det var bestefar som kom for aa se.

„Bjørneskræmsel.“

— „Bjørneskræmsel seier du?“

„Ja, naa lager me ei vandrende i bækken ut i enden av myra. og saa laaner me det store blækspandet av Marte. Det henger me op slik, at dette tvertræet her slaar mot spandet, naar kallen sviver, forstaar du. I denne grinna ska kallen staa, og her ska spandet hænge.“

Ja ha — bestefar syntes dette ikke var saa rent galt, og han var med Terkel ut i bækken og laget en svær vandrende. Kallen blev opstilt, og spandet hængt paa sin plads. Og saa prøvte de indretningen: De aapnet dammen foran renden. — Jo, kallen svev, saa det duret, og tvertræet gjorde sin pligt. Tit og fort, tit og fort slog det mot spandet og gjorde et farlig spektakel!

Terkel lo, saa han stod tvikroket:

— „Haahaahaa! Bjørnen kommer til aa bli saa ræd, at han faar magesyke!“

Dermed dæmte de vandet av — for aa sætte det paa til natten.

Bjørnen blev rent fælen, da han sent paa kvelden nærmet sig gaarden og hørte denne bankingen. At der var folk paaferde, var han viss paa. Han la sig derfor under en granbuske for aa vente til det blev stilt.

Han ventet og ventet, — men stille blev det ikke.

Saa flittige folk ved nattetider hadde bjørnen aldrig trodd det var.

Omsider sovnet han med en sulten mave og drømte, at han sat i havre til opover ørene.

vaagnet saa, gjæspet og reiste sig og strakte ryg rigtig godt.

Au, der var den ulidelige larm. Bestandig det samme og det samme! Ærgerlig gik han langt, langt ind i skogen. Han var saa indædt arg, at han av og til maatte ta fat og ryste i smaatrær.

Men nattens ærgrelser var endda ikke omme. Bedst som han ryster i en liten gran, kom han i skade for aa rive ned et stort hvepsebol og fik tre-fire iltre stik i næsen. Det var for kraftig snus. Bjørnen tørket sig om næsen og nøs saa taarerne trillet.

Aahutetu! — aahutetu — æhsj!

Han krabbet langt indunder en buske, og der laa han og blæste i den verkende næse, til han sovnet fra altsammen.

Da bamsen vaaknet sken solen paa gran-topperne. Han stod op og gik til frokost i blaabærbacken. Men næsen var saa hoven og saa vond, at det omtrent var uraad aa faa i sig de gode bærene.

„Au, au — saa fælt det var. Neimen, om det var saa godt at være bjørn heller!“

Men da det atter blev kveld var næsen i orden igjen, og bjørnen paa vei til Fløtestykket.

Ogsaa dennegang fik han forhindring. Det var den samme dundring og banking — uavladelig; men da det ingen forandring var den tredie natten heller, tænkte bjørnen at det skulde være morro aa se, om det var tømmermandsarbeide eller plankehugging, de hadde for sig.

Forsiktig lusker han fremover — lytter. Det er dernede fra bækken lyden kommer. Varlig lurer han sig frem paa en fjeldknaus og ser ned.

Han blev i høieste grad interesseret da han saa det som svev og svev og sprutet vand dernede; men da han hadde sittet og set paa det en stund kom han i tanker om, at det var disse barnestreker, som hadde holdt ham væk fra havren i to nætter . . . Var det ikke forargelig! Han æste sig op i et forfærdeligt bjørnesinne — og ruste nedover fjeldknausen.

— — —

— — — —

Da Terkel den næste morgen indfandt sig, fik han se sin kjære kall ligge langt oppe i bakken, og spandet var slaat fladt og sendt den samme vei.

Det var nok ikke til aa ta feil av. Det var nok bamsefar sjøl, som hadde været ute — og tvilte nogen, kunde de bare se paa de dype spor

i myren. De synte hvem det var. Og havre-aakeren synte det ogsaa.

Det blev ikke raad for andet, bedstefar maatte — for aa rædde, hvad som ræddes kunde — ta jaaen og slaa havren ned.

* * *

Langt ute paa Tveite-aasene er en større heldende slette med vidt utsyn over sjøen langt derute. Rundt sletten fjeldufser og ulænd mark. Her pleier buskapan aa staa til middag, naar juringen er paa den kant. Et saadant sted, hvor buskapan staa til middag, kaldes paa Sørlandet et Busto. Saadanne sto har sine bestemte kjendingsnavn. — Dette her heter Bjørnhi-sto og har sit navn efter hin bjørn, som stjal bedstefars havre, og som her sov sin sidste vintersøvn.

Det er en stor svær hule paa vestsiden av stoet, saa høi og vid, at 4—5 personer makelig kan faa plass derinne. —

Mens jeg gjetet, søkte jeg ly der saa mangen en dag i regnveir.

Her var det altsaa den gamle bamse hadde tat vinterkvarter efter en lang, god og deilig sommer.

Men naar han hadde saamegen havre og kanhænde en og anden sau paa sin samvittighet, burde han heller ha søkt sig rigtig langt væk.

Egentlig var det en liten fillebikkje, som var årsak til dens bane.

Et par tømmerhuggere gik der forbi om vinterten og hadde en liten hund med sig. Den tok til at gnistre og bære sig ilde og vise alle-slags tegn paa rædsel.

Mændene forstod, det maatte være noget særs paafærde og gav sig til at undersøke saken.

Jo ganske riktigt, det var ikke saalænge, før de var klar over, at det var storfolk, som sov inde i den svære hulen. —

Der gik fluks bud til bedstefar: „Naa har me bjørnen, naa kan du komme og knipe 'an!“

Bedstefar hadde bjørnebørse selv, men hadde aldrig brukt den. Nu blev den pudset og ladt rigtig dugeligt. — Og saa sendte han bud ned til Sneløs efter en gammel griseslakter. Denne var vistnok ingen skytter; men han hadde øvelse i aa „ta liv“ og kunde i nødsfald bruke grise-stikkeren. —

Ja — slakteren kom.

„Det er bedst aa sende bud efter Knut Løvrak — han klyter av, at han flere ganger har været paa bjørnejagt“, foreslog slakteren.

„Hm — æ kjender Knut Løvrak som ein stor-

dige ganger og indehat mange roller. Av de stykker, som er blitt spilt er Peter Egges helaftens komedier „Sivert og hans betænkeligheter“ og „Bryllupsfondet“, som begge er blitt spilt paa en kveld, de største og vanskeligste, men ogsaa de, som har skaffet de spillende den meste fornøielse.

Av foredragsholdere, som flittig har været benyttet, maa nævnes E. M. Færden og K. Espe. Følgende landskjendte personligheter, har gjestet foreningen og vort fælles akademi: dikteren Kristoffer Janson, Gina Krog, oberst Angell, san-

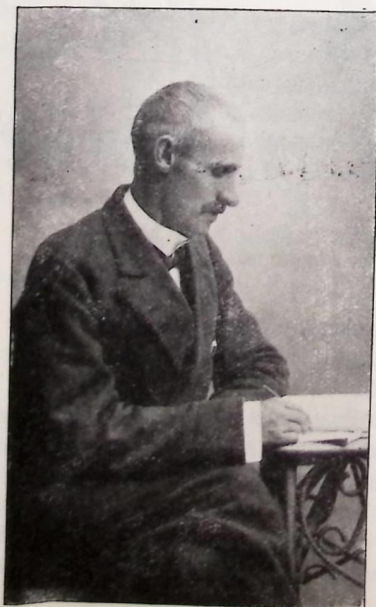
geren Erik Bye, skuespiller Jens Holstad, fylkesmand Haakon Løken og professor dr. Oskar Jæger. I de 31 aar, som foreningen nu har virket, er der holdt ialt flere hundrede foredrag, som er kommen den unge slekt tilgode.

De, som gjennom mange aar har staat i foreningens styre, maa gi ungdommen i Hole det skudsmaal, at den er baade snil og velvillig aa arbeide sammen med.

Foreningens nuværende styre er disse 7:

Hjørdis Selte, Gudrun Hagen, Odin Langslet, O. L. Nils Søhol, Mads Fjeldstad, Signe Lehne.

Gunnar Tveiten.

= Historien om en bjørn og en kvernkall =

Av Gunnar Tveiten

I gamle dager — det vil si for en 80—100. aar siden — var det ganske anderledes fuldt av bjørn end nu omstunder.

Nu tasser det bare en og anden bjørn inde i de mest avsides liggende skoger. Kommer nogen paa dens spor, budsendes skyttere, — der gjøres enten bjørnering, eller jages den med hund. Naar den saa omsider er skutt, kan det hende, at baade den faldne kjæmpe, skyttere og hunder fotografere og billedet sættes i avisen.

Ja, slik staahei og stas er det med en bjørnejagt i vor tid. — — Anderledes i de gode gamle dager, da var bjørnen „far sjøl“, som rugget omkring som den selv vilde. —

Ikke saa at forstaa, at den var godvenner med folk. De forsøgte nok aa holde den i age, saa godt de kunde; men det var saa altfor fuldt av bjørn, og saa altfor faa skyttere, og da er det let aa forstaa, at bjørnen blev temmelig nærgaende.

Min mor — som endnu lever — fortæller, hun som liten jente kan mindes den store sølformørkelsen i slutten av 1850-aarene. Mens det var paa det mørkeste, kom der en bjørn og slog ihjæl 3 kuer — ikke langt fra husene. Det var rent uhyggelig, sa hun, aa høre bjørnens brummen og kuenes brølen i dette store dagmørke, som ingen kan mindes make til!

Hjemme paa Tveiten i Herrefoss, hvor jeg er født og vokset op, var det i min barndom et gammelt sommerfjøs, i hvis dør det stod tæt med naverhuller. I somme av dem stod der en og anden mørken ekenagle.

Jeg spurte min mor, hvad det der skulde bety.

„Jo, i alle de hullerne har der staat sterke, spidse ekenagler — det har været for aa væрге buskapen for bjørnen. Han kom om natten og slog ind sommerfjøsdøren, og da kan du vite haasens det gik. Det var da de fandt paa dette med naglerne. De var baade for haare og kvasse for bjørnelabben.“

* * *

Vi faar nu gaa over til historien om bjørnen og kvernkallen:

Omtrent 50 meter fra husene hjemme paa Tveiten er det en aaker, som kaldes Fløtestykke*)

En sommer — dette var i min bedstefars tidligste ungdom — hadde de saa framifraa gjild havre der. Men det var nok andre end folk, som syntes dette var gjild aaker. Borte i Fureaasen gik der en stor, svær bjørn, og da det led litt ut paa høstparten og havren tok til aa skjærne, tænkte han: Naa er det min tid!

Og saa labbet han nat efter nat hjem i Fløtestykket og forsynte sig av hjertens lyst.

Det var ingen fin skurkjærring aa ha i aakeren, skal jeg tro! Han tok den ikke forsigtig fra en kant. Aa nei, var det likt sig!

Paa bakenden sat han og skubbet sig frem, rykket havren op til høire og til venstre, bet toppen av og slængte resten væk.

„Aa bære mæ for min vene aaker!“ sa bedstemor.

„Ja, haa ska me vel gjøre,“ sa bedstefar.

I den andre stuen — „deroppe“ — bodde en gammel skytter — Jakob Tveiten. Han hadde skutt mange bjørner i sin tid; men nu var han gammel, skjælv paa haanden og daarlig paa synet.

Jakob var dog ute om kveldene og skjõt nogen skræmmeskudd; men det tok ikke bjørnen sig nær. Den var ikke slik en stakkar, at den lot sig skræmme av løst krudt.

Saa tok de til den gamle kjendte raad aa sætte op en fillemand — en rigtig svær mand med sid frakke og storstøvler og hat — naturligvis.

Fillemanden fik borse paa akslen og saa rigtig bøs ut, da han blev sat paa vakt ved aakerkanten. Og det samme syntes vistnok bamsen ogsaa, da han kom for aa faa sit natmaaltid.

Han vaaget sig ikke frem, skumlet stygt til vaktmanden, brummet og gik op i sin trygge skog igjen. Fik nok vente til imorgen nat.

*) Uttales med aapen ø. Fløt betyr paa Sørlandsmaal en lang opdyrket heldning.

kjytar. Han seier han har skudt ein bjørn paa aate, men der er dei, som vil vete, at han blei saa ræd at han rømte sin vei — og at det var kameraten som skaut“, sa bedstefar.

Og det var sandt, det. Knut Løvrak var av den slags folk, som er større i ord end i yrke, svær til at vise sig kar, naar han hjemme i kakelovnskroken snakket om sine bedrifter, men ellers en stor rædhare, naar det gjaldt. Hvad hans bedrifter som bjørneskytter angik, forholdt det sig rigtignok slik, at han en eneste gang hadde været med og holdt vakt paa aate; men var rømt sin vei, da de fornam bjørn i nærheten.

Men bedstefar vilde ikke gjøre den gamle troskyldige slakter imot og sendte derfor bud efter Knut, at nu maatte han komme. Det var bjørn det gjaldt, og de skulde være flere spræke karer i følge. —

— Ja Knut kom med en stor dundrebørse.

„Du er vel god til aa skyte, du Taamaas?“ spurte han.

— „Aa æ veit ikkje haa æ ska seie, æ skaut eingong etter ein blink paa laavedøra, men traf badstua derborte. Det var rigtignok langt hold dengoengen; men naa blir det bare aa staa utanfor døra hans, veit du“, — svarte bedstefar og lo.

„Hm“ — sa Knut.

— „Ja du faar naa vel ikkje bjønneskjælven?“

— „Aa nei, æ har vore med før. æ“. —

Dermed drog de avgaarde, bedstefar, Terkel, slakteren og Knut. —

Da de kom frem til hiet, blev der spørmaal om hvorledes de skulde faa bjønnen ut.

— „Kan ikkje du gaa ind og stikke 'an, du har jo øvelse?“ — sa Terkel til slakteren.

— „Nei om æ gjør — det er naa ingen gris heller!“

De braaket og skrek en god stund; men far sjøl behaget ikke aa komme ut og hilse paa dem.

Tilsidst gik Terkel op paa taket, hvor han fandt en liten aapning.

„Kom her op, du Knut!“

— „Det er vel ikkje farligt, at han kan komme op der?“

— „Aa nei, han er ikkje som skorstensfeieren, at han gaar op pipa“.

Saa gik Knut op.

— „Naa kan du ta anlæg deroppe og skyte med same han kommer ut“, sa bedstefar — han og slakteren gik noget tilsides.

Imens fik Terkel fat i en lang staur, som han

stak ned gjennom aapningen. Men da blev det leven i hiet!

Bjørnen tok til at baule og bite i stauren, saa fliserne føk. —

Terkel stak og stak og smaaskjændte:

„Se aa faa paa dæ buksene, og det litt fort — og kom ut. Det er skatten for havren me vil ha, skjønner du“.

— „Buhu, hu, hu!“ skrek bjørnen og kom rusende. —

Med det samme smaldt det.

Det var Knut, som skjød.

Bjørnen vyrte det ikke det gran og satte bortover sneen; men just som den vilde bykse utover en brat fjeldufs, smaldt det igjen. Denne gang var det bedstefar.

De sprang til og saa utover ufsen. — Der laa bjørnen. Den hadde stupt kraake og laa paa ryggen med alle fire ben i veiret, — mens en mørk blodstrøm farvet sneen. —

Bjørnen var stendød og maatte saaledes sone for alle sine friheter i havreaakeren derhjemme!

* * *

Men saa er det kvernkallen. Den er vi ikke rigtig færdig med endnu, for den har sin egen lille efterhistorie. — Da kallen hadde gjort sin korte tjeneste som bjørneskræmmer, blev den baaret hjem og av bedstefar slængt hen paa smien. —

Der laa den i mangfoldige aar, og ingen ofret den mer nogen tanke.

Saa kom jeg til verden — en ensom liten gut, som gik og stullet for mig selv. —

Bedstefar var nu blit en aldrende mand — og hans kjæmpelegeme lutende.

Jeg var i mit uteliv mest sammen med ham. Han hadde sligt et eget lag til at stelle med saadan en smaakar — barnegod som han var over all maate.

Gutter — som vokser op flere sammen — eller ofte har anledning til at træffe kamerater, streifer om snart her, snart der — og morro er det allevegne.

Anderledes med en gut, som vokser op blandt bare voksne. Han studerer de voksnes arbeide nøie, og hans lek bestaar for det meste i at utføre de voksnes arbeide i det smaa.

I min tidligste barndom var jeg tømmerhugger, tømmerkjører og fløterkar over en lav sko. Men noget av det jeg likte allerbedst var høst og vaar at være med bedstefar til kværnen.

Jeg husker, saa livende ræd jeg blev den første gangen jeg var med.

Bedstefar hadde stelt kværnen istand og hat kornet paa kupen. —

„Kom saa — naa ska du bare se“.

Han tok mig i haanden og gik ut av kvernhuset.

„Staa naa her“.

Han gik bortover paa et par fjæle, tok fat i en lang stang og halte til.

Dæmningsluken i vandrenden aapnedes, og vandet bruste ned paa kallen, som tok til at svirre, saa skumspruten stod høit. —

Og inde i kvernhuset tok det til at dure:

„Reilum, reilum, reilum — um!“

Jeg blev saa ræd, at jeg satte i aa stortute.

Bedstefar lo:

„Du er ein tosk, som er ræd for ein kvennstein som sviver“.

Jeg snufset og skammet mig; men ræd var jeg længe for den avskyelige laaten.

Om en stund skulde vi besøke nabokvernene, som malte længer nedover mot hersvandet.

„Reilum, reilum, reilum! duret det overalt. — Jeg vænte mig snart til lyden. Og da syntes jeg det var morro, græsselig morro, dette! —

Om kvelden, da jeg la mig træt og utmaset, sovnet jeg ind med duren av reilum, reilum i ørene.

Men før jeg hadde klædt mig paa næste morgen, var min beslutning fattet: Jeg vilde være møller. —

— Borte i bekken bak staburet var lagelig plass for vandrende og kværnekall — og her blev det mit kjæreste tilholdssted aarene fremover.

Jeg laget sten og fik vandrende istand. Værst var det aa faa en ordentlig kall. —

Da jeg klaget min nød for bedstefar, lo han polisk og tok mig med bort paa smien. Og nu var det han — til min store forundring — fandt frem hin gamle kall, som jeg aldrig hadde vidst om før. — Det var greier det! Den hadde ordentlig vinger, jerntap og tilbehør. Og bedstefar hjalp mig aa stille den op.

Og mens han gjorde det, fortalte han om kallen og bjørnen og havreaakeren — hele den lange historie, som her er gjengit.

— Nei, at bedstefar hadde været slik kar, at han hadde skudt bjørn — tænk det! Og saa denne kallen, som var gjort til bjørnen — javist maatte det vel være en ekstra god kall! —

Det var med frydfuldt hjerte jeg saa den gaa første gang.

Og for aa faa den til aa gaa rigtig lynende fort, laget jeg flere stemmer oover bækken — den nederste foran renden var den største.

Torv spadde jeg ut i en akerein like ved. Den brukte jeg til aa tætte stemmene med. Mor likte ikke dette og klaget over, at jeg ødela reirene; men bedstefar kom mig til hjælp den gangen ogsaa:

„La han faa lov til aa stelle som han vil derborte. Her er daa jord nok lievæl, om han tar den stakkars torva!“

Jeg var tryg, for naar bedstefar hadde sagt noget var det ingen som turde mukke.

Fuldt saa heldig var jeg ikke engang senere, jeg tok mors stekepande.

Hvad jeg vilde med den?

Jo, ser du, jeg hadde laget allarmapparat for kallen, slik som Terkel hadde gjort dengangen — og saa skulde jeg ha noget, som det kunde larme og banke paa.

Jeg gik ind paa kjøkkenet for aa finde noget og fik da se stekepanden, som jeg fandt høvelig til dette bruk. Og straalende glad gik jeg bort til bækken, fik panden op, som den skulde henge og sat kallen igang.

Jo da, det gik prægtigt dette! stekepanden fik slag i slag, saa den slang til alle sider, — og larmet dugeligt gjorde det.

Men nu var ulykken ute, idet mor hadde bestemt sig for stekt flesk til middag den dag — og saa kunde hun ikke finde panden. Der blev ledt baade høit og lavt. Nei, borte var den.

„Jeg faar rigtig gaa hen og spørre Gunnar, om han har set den — gutunger noser jo alle steder.“

Og mor kom og fik se sin kjære stekepande henge og dingle og dingle, mens den fik det ene slag værre end det andet.

„Men haa er det for noe, du finder paa, jeg ska regtig gi dae bjørneskræmsel, ska du se!“ Og dermed rev hun panden løs og svinget den truende mot mig.

Jeg tilbens — op paa Bastuhaugen det forteste jeg kunde. Der blev jeg liggende til bedstefar kom hjem med et vedlass. Da tydde jeg ned til ham, hjalp til at læsse av og sætte hesten ind.

Mor saa ikke videre blit paa mig, da vi kom ind; men da hun ingen ting sa, skjønte jeg det

værste uveir var over og spiste poteter og stekt flesk med nogenlunde god samvittighet.

Nu er bedstefars ben forlængst smulret paa Herrefoss kirkegaard. Den gamle kall er heller ikke mere, og selv har jeg længe været borte fra min fagre barndomsdal.

Men hvergang jeg er hjemme hos gamle mor, sitter jeg titt borte ved denne lille bæk, hvor der endnu er merke efter min færd i hine aar, — da dagene var saa fulde av glæde!

GUNNAR TVEITEN,

* * * Til de unge * * *

Du drømmer om en tind å nå,
du stirrer ut mot berge blå,
Så husk at veien dit er svær.
Bær derfor åk mens ung du er.

Hvem drømte sig til mesterspill?
Den mester blev som sa: jeg vil!
Dog drøm bar også han, men lot
den drive frem til død hans mot.

Du ønsker himlens land å nå.
Øel, vil du dit, stå op og gå!
Krist heter veien. Den er trang;
men løpet fylder dig med sang.

Den er ei ung hvis mål er lyst,
hvis tro er mak, hvis frykt er dyst.
Nei, gled dig kun er kampen hård! —
Dess større seier forestår!

EWALD SUNDBERG.

= = Et par historier fra Pidal = =

I.

PÅ Gryte hadde de en god del pene klær, som de sjelden brukte, og disse klærne hengte de ut på staburet. Men da de engang skulde bruke noen av dem, så fikk de se at alle klærne var blitt stygge og slitne. Ingen skjønte dette.

Men så fikk en liten gut på gården se en huldrekall, som gjekk med klærne deres. „Sjå, der er'n!“ ropte veste gutten, men ingen annen orket å se kallen.

Siden flyttet de klærne sine inn, og så brukte ikke huldrefolka dem mere.

II.

KJERRINGA på en annen gård var gierrig og grisk i alle måter. Hun leide bort spånå'n sin (spinnearbeid) til husmannskjerringene sine. Men når de kom igjen med det ferdige arbeidet, så hadde gardkjerringa dem til å spinne noget atpå, som de ikke fikk betaling for. Dette kalte hun „rokketuppen“.

Den kjerringa fikk ikke rolighet, da hun var død. Folk hørte hun jamret sig, og det lydde om kveldene som hun var bortved staburet, der hun hadde hatt ullen sin: „Rokketuppen er så drug, han er så drug!“

E, V.

